

DE
GROTE
GOEDE DINGEN

Alma Mathijssen

DE
GROTE
GOEDE DINGEN

roman

2014

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 2014 Alma Mathijsen
Vormgeving omslag Moker Ontwerp
Tekeningen binnenzijde omslag Theo Kley
Omslagbeeld Fragment van foto van Hub. Mathijsen met violofoon
Foto achterzijde omslag Marita Mathijsen
Vormgeving binnenwerk Aard Bakker
Druk Koninklijke Wöhrmann, Zutphen

ISBN 978 90 234 8844 6

NUR 301

almamathijsen.nl
debezigebij.nl

Voor Hub.

Ons bestaan rust op geen ander fundament dan op het heden dat voorbijgaat. Het neemt de vorm aan van voortdurende beweging, zonder dat de rust waar wij naar streven, mogelijk is. Het lijkt op een man die de berg afrent, die zou vallen als hij probeerde stil te staan.

ARTHUR SCHOPENHAUER

Mila Rademaker

14-11-1975

Don Keizer *Viool*

18-09-1950

Herman Grup *Cello*

01-02-1946

David Cohen alias Majoor *Altviool*

04-12-1947

Just Rademaker *Viool*

16-04-1942

† 03-06-1984

1994

Ooit reed mijn vader over deze weg met twee violen in de kofferbak. Nu rijdt de taxichauffeur hard, mijn rug drukt dieper in de zachte achterbank. Koplampen verlichten vliegend stof, het onderscheid tussen de bergen en de hemel is bijna weggevaagd, een zwakke lijn kronkelt door de nacht. Don wordt wakker van de hobbels in de zandweg, waar we met 70 kilometer per uur overheen rijden. De schokken komen tot in mijn stuitbeen. Als ik daar later krom van ga lopen, zal ik nog weten hoe ik een streep trok door de woestijn met de beste vriend van mijn vader en een naar appeltabak ruikende Israëliër.

Jaloezie overvalt me. Jaloezie op iemand die al lang dood is en die zoveel sigaretten leegzoog dat zijn longen in een krul draaiden. Iemand die zoveel alcohol dronk dat zijn lever het uiteindelijk begaf. Don zat toen ook in de auto,

voorin, naast mijn vader. Ze gilden van plezier en van de absint, terwijl ze wisten dat ze later die nacht moesten spelen. Tweeëntwintig jaar later is Don er nog steeds. Hij is nog steeds de beste vriend van Just, mijn vader. Dat gaat niet over. Als hij naar me kijkt staan zijn ogen zacht. Ik voel dat hij in mijn buurt wil blijven. Dat het door mijn vader komt, daar ben ik me al te bewust van. Jaren terug heeft Just iets gemaakt dat nu nog steeds bestaat.

*

Mijn vader speelde in een kwartet met Don, Herman en Majoor. Hun begroetingen duurden minuten, ze hielden elkaar lang vast. Bij hen was alles groter en erger, ook als het goed ging. Ze speelden strijkkwartetten van Haydn, Beethoven en Brahms, als ik in bed lag luisterde ik naar de muziek van beneden. De partijen smolten samen, het klonk niet als vier verschillende mannen, het klonk als één. Het mooiste hebben ze gespeeld in Israël, zegt Don. Toen waren ze nog jong.

Het is uitzonderlijk dat Just deze ochtend als eerste wakker is, normaal slaapt hij net zo lang totdat hij zich niet meer slap voelt. Nu kan hij draaien wat hij wil, maar de slaap komt niet meer. Ze slapen in een hotelkamer met twee tweepersoonsbedden. De voeten van Don steken onder de lakens uit. Just ademt iets te hard in, zoals hij vroeger ook deed bij zijn broers, en geeft een paar keer tikken op het bedframe.

Majoor is opgegroeid in Eilat, een kustplaats aan de

Rode Zee. Na de oorlog waren zijn ouders Nederland ontvlucht. Op zijn zeventiende is hij teruggevaren op een containerschip, met baard zette hij voet aan wal en vanaf dat moment werd hij Majoor genoemd. Hij is de eerste die Just kuchend tot stilte maant. Daar wordt Herman wakker van. Ook al liggen ze nu al twintig dagen naast elkaar, het eerste woord blijft ongemakkelijk.

‘Verdraaid,’ zegt Herman en gaat direct rechtop zitten, ‘weer is de zon opgekomen. Mag ik mezelf als eerste onder de kraan zetten?’

De andere drie antwoorden met een zucht en een grom. Nu is iedereen wakker, al zullen ze zeker nog een halfuur volhouden dat dat niet zo is.

Vanavond spelen ze eindelijk voor publiek in het Tsavta Theater. Ravi Libwitz heeft ze verboden nog voor de uitvoering te repeteren, daar heeft Just maling aan. Niemand hoeft hem te vertellen wat hij wel of niet moet doen, zelfs Ravi niet, de grootste violist op aarde. En aangezien hij de oudste is en het meest overtuigend, hebben ze gisternacht dronken besloten vroeg op te staan om nog een laatste keer te oefenen. Dat moest ditmaal ergens anders dan in het landhuis van Ravi in het noorden van Tel Aviv.

Don springt op en vraagt verheugd: ‘Honger? Ik heb honger.’

‘Niet zo hard,’ zegt Majoor, ‘ik blijf nog lang in bed. Ik rust uit voor vanavond.’

Just komt overeind.

‘Waar heb je het over? We gaan repeteren, geen tijd om nu nog uit te rusten.’

Don wrijft over zijn buik.

‘Wil niemand koek in mond?’

‘Het lijkt me geen goed idee, Just. Echt niet,’ zegt Majoor traag.

‘Als er een moet repeteren dan ben jij het wel, je speelt het wel, maar je weet het niet.’

‘Niemand een zoet broodje?’

Majoor negeert Don: ‘Wat jij doet, dat is schmieren.’

‘Je bent tegen de muziek.’

Don loopt in zijn pyjama de deur uit. Op dat moment stapt Herman vanuit een stomende douchecabine de kamer in.

‘Zo, wanneer gaan we repeteren?’

Niemand zegt iets. Het geluid van verkeer zoemt zachtjes binnen. Een meeuw klapwiekt langs het raam, het beest tuurt naar opengescheurde vuilniszakken. Just pakt zijn broek en overhemd van de vloer, kleedt zich slordig aan.

‘Ik ga buiten roken, het is hier al zo benauwd.’

Majoor is naar het balkon gelopen om hetzelfde te doen. Rook waait om zijn hoofd alsof zijn haar in de fik staat, met één hand omklemt hij de reling. Just stapt naar de hal waar hij ijsberend vijf sigaretten achter elkaar rookt en denkt aan de honderden verschillende ogen van het publiek van vanavond, als flitsen schieten ze door zijn gedachten: donker, diepliggend, asymmetrisch, groen, loensend, star, blauw, grijs, dicht, omrimpeld, bruin, zwart, intens, dicht bij elkaar, ver uiteen zoals bij een vis, glanzend, klein, afwijkende iris, fonkelend, hevig knipperend, spastisch. Spastisch.

*

Twaalf uur eerder kwamen we los van de grond bij Berlijn.

Pas nu we in het vliegtuig zitten komt Don tot rust. Onder ons worden de Duitse huizen klein en gaan uiteindelijk op in lijnen, strepen en blokken. Daar ergens staat Dons auto. Hij had hem op de long-term parking gezet, was drie keer terug naar de auto gelopen om te controleren of alle sloten wel dichtzaten en toen nog een keer om zeker te weten of de lichten wel uit waren. Daarbij zei hij een paar keer knikkend ‘ja, juist ja, in orde’. Terwijl we naar de gate zochten, sloeg Don zichzelf constant op de borst, op zoek naar zijn paspoort dat hij telkens op een nieuwe plek stak om het niet te vergeten.

Nog even zijn mijn gedachten bij hem, dan kijk ik naar buiten. We vliegen een wolk in, dit is de derde keer dat ik vlieg, nooit eerder vloog ik door een wolk. Alles achter de ramen is grijs. Straks komen we aan in Israël, Tel Aviv, een land dat ik niet ken, waar niemand mij kent.

In juni haalde ik mijn diploma, mijn moeder had twee pakjes op tafel gelegd.

‘Het eerste is van papa, het tweede van mij.’

Ze keek in haar lege handen terwijl ik reikte naar het cadeau van mijn vader. Onder het inpakpapier vandaan verscheen een kistje. Met mijn vingertoppen voelde ik langs het houtwerk, een koperen sluiting trok ik open.

‘Ik heb iets van hem gevonden. Hierin bewaarde hij dierbare brieven en aantekeningen van hemzelf. Als je vader had geweten dat hij er nu niet meer zou zijn, had hij toen iets gekocht voor nu.’

Onhandig peuterde ik een blaadje los uit het kistje, dit moest mijn vaders handschrift zijn. Ik wist het, maar ik her-

kende het niet. Ik volgde de hanenpoten die mijn vader met vulpen had gezet, de letters zo schuin dat ze haast tuimelden.

‘Dat was een spreuk, iets wat hij zichzelf voorhield.’

Ik las de tekst niet, dit was niet voor mij bedoeld. Ik leerde mijn vader kennen toen hij daar zelf weinig meer aan kon bijdragen. Een man van verhalen. Een paar woorden op een briefje moet je niet meetillen over de dood. Daar krijgen ze een betekenis die ze nooit in zich hadden.

‘Nu deze,’ zei mijn moeder opgewekt.

Terwijl ik crêpepapier van een fles bodylotion white musk schoof, keek ik naar het kistje dat ooit van mijn vader was geweest. Een kistje waar hij spreuken en brieven in bewaarde, ik nam me voor nooit iets te lezen. Ik opende de fles, de geur kroop omhoog.

‘Ruikt lekker.’

‘Ik heb croissantjes gemaakt. Zelf.’

Daarmee bedoelde mijn moeder Danerolles, uit het blik waar het deeg zo gretig uit ploft.

‘Your meal, miss.’

Ik ruik de fabrieksgeur van aardbeienjam uit kuipjes, die mijn moeder altijd bij het croissantje gaf. Don port in mijn zij.

‘Your meal, miss.’

‘Ja,’ zeg ik te hard.

Ik pak het plastic dienblad vol doosjes aan van de stewardess. Alle pakketjes zet ik recht, ik denk aan *The Wizard of Oz*, het moment dat Dorothy langs de boom loopt waar lunchpakketten uit groeien. Het grootste deel van mijn kennis heb ik opgedaan voor de televisie.

Ik open het eerste doosje, gele rijst in de ene hoek, in de andere hoek stukjes kip in satésaus. Voordat ik begin met eten open ik alle andere bakjes, rauwkost waar direct als ik het lipje opentrek een zure geur van afkomt, iets wat niet anders dan yoghurt met brokken te noemen is, en als laatste de bonbon in het gekleurde koffertje. Alles smaakt een beetje hetzelfde en juist dat vind ik zo lekker. Don opent niets, hij vraagt de stewardess om nog twee warme broodjes met een extra kuipje boter en zout. Iets wat mijn vader ook graag at.

Op het raam zit nu een ijskristal, het wolkendek ligt ver beneden ons. Mijn vingers omklemmen de leuning, om de beurt tik ik met mijn vingertoppen tegen het metaal. De duim vijf keer, de wijsvinger vier keer, de middelvinger drie keer, de ringvinger twee keer, de pink één keer. Ik kan mezelf maar gedeeltelijk overgeven aan de piloot. De duim vijf keer, de wijsvinger vier keer, de middelvinger drie keer, de ringvinger twee keer, de pink één keer. Mijn adem wordt onrustig. Ik moet diep inhaleren om mijn longen vol te krijgen, ik doe het zo stil mogelijk zonder dat Don het merkt. Ik wil rustig worden, normaal ademen, zoals de anderen, zoals iedereen in dit vliegtuig, zonder me er bewust van te zijn. Elke keer dat ik inadem lijk ik een nieuw besluit te nemen, alsof ik daarmee zeg dat ik wil leven. En hoe vaker ik dat doe, hoe idioter het voelt. We hebben onszelf allemaal wel een keer dood gewenst. We willen dood en dan halen we adem. Don smeert boter op de punt van zijn laatste broodje, neemt een hap.

‘Gaat het wel?’ Hij draait zich naar me toe.

Ik knik, wil niet dat hij weet wat zich in mijn hoofd afspeelt. Achter in het vliegtuig begint een baby te huilen.

Vier dagen geleden was er nog geen sprake van deze reis.

Het is zo'n zomerse nacht in Amsterdam waarop je merkt dat dit ooit een moeras was, voordat de heipalen de grond in werden gestampt, voordat er een dikke laag asfalt over de modder werd uitgestreken, broeierig en vol muggen. Twee kamers verderop rinkelt een telefoon. Ik draai me om, de lakens zijn klam van het zweet, en sta op. De vloer kraakt, het stof dat zich eeuwenlang heeft verzameld tussen kieren en groeven ruikt oud. De kat volgt me op de voet met haar ogen, van boven op de kast ziet ze alles. In de zitkamer breng ik de hoorn naar mijn oor, ik zeg niets, ik luister.

'Ik ben zwaar.'

De kleine wijzer van de koekoeksklok staat op de vier.

'Ik ben te zwaar.'

'Don?'

'Ja. Ik hoor nu op het podium te staan. Ik hoor nu op het podium van the House of Opera te staan. Maar ik zit op een wc in mijn hotel en voel me te zwaar.'

'Dat valt wel mee.'

Don hoopte vast op een andere reactie. Normaal belt hij zijn vrouw als hij plankenkoorts heeft, nu belt hij mij. De dochter van zijn beste vriend, die in zijn huis op de kat past omdat zijn vrouw ervandoor is. En ik zeg verkeerde dingen.

'Ik zou niet gaan,' zeg ik, 'laat al die Nieuw-Zeelanders, laat ze...'

Ik wil slapen, dit heeft geen zin.

'Ik ben in Sydney, Mila, Australië. Mijn knieën raken de

deur, mijn heupen de wand met mijn schoenzolen naar je toe.'

Het is waar. Als ik nu een lijn door de wereld zou trekken, zit een van ons ondersteboven.

Via het schuine dakraam kan ik de maan zien.

'Ik weet niet hoe ik van deze wc af moet.'

Mijn moeder had me gewaarschuwd voordat ik had toegezegd op Dons huis te passen. Ook hij kan, net als je vader, wispelturig, fel en impulsief zijn.

'Ik ook niet.'

'Vannacht droomde ik zo akelig.'

Ik stop met luisteren en val op de luie stoel in slaap.

Ik voel de zon langs de haartjes op mijn benen. Ik duw mezelf iets dieper in de fauteuil. Pas als de stralen mijn gezicht bereiken, open ik mijn ogen en verzit. De hoorn van de telefoon valt op de vloer. Direct denk ik aan Don. Waarom belde hij me?

Ik trek het oude hemd van mijn vader uit mijn tas. In dat ding, dat hij droeg aan de rand van het bed van John Lennon en Yoko Ono, voel ik me precies dramatisch.

Op blote voeten loop ik de trap af, in de marmeren gang ligt de krant boven op een stapel post van gisteren. Een rouwkaart steekt tussen het papier uit. Bij mijn moeder thuis vond ik eens als eerste de envelop van Netje Visdijk. Ik kende haar en wist dat het erg was. Ik maakte het huis schoon, liet de hond uit en deed de boodschappen. Ik wilde mijn moeder niet zien breken. Dat mag niet, ik wil dat nooit zien. Mijn moeder is uitsluitend mama. Dik en in katoenen pyjama achter de computer.

Boven het aanrecht kijk ik naar de kaart in mijn handen. ‘Op 4 augustus 1994 is onze lieve overgrootvader, opa, vader Adriaan Plotemeijer overleden.’ Ik schuif de kaart terug in de envelop. Zou Don huilen als hij dit leest? Vlug stop ik de envelop weg in de broodtrommel.

Ik maak het huis schoon, al weet ik niet eens hoe hard de dood van Adriaan Plotemeijer Don zal raken. Wanneer ik klaar ben neem ik een koud bad.

Ik wil afkoelen. De kat steekt haar hoofd om de hoek. Als het oogcontact breekt, verdwijnt ze in de gang. Ik draai me om en zak traag met mijn hoofd onder water, mijn tietten beginnen te zweven. De versieringen op het plafond wiebelen heen en weer. Hol geluid klinkt door het water heen en houdt aan. Ik schiet omhoog. Het geluid komt van de deur, iemand bonst. Ik pak een handdoek van de grond en sla die om me heen, mijn tenen wrijf ik droog over de badmat. Bij de trap aarzel ik, moet ik niet snel een broek aantrekken? Dan wordt er nogmaals geklopt. Ik haal de sloten van de deur. Daar staat een man met een hoed, hij heeft een Arabisch uiterlijk. Ik herken hem van een foto die bij mijn moeder op de schouw staat. Mijn vader draagt een camelkleurig pak, leunt tegen een witte Mercedes in een woestijnlandschap, in zijn hand een sigaret. Naast hem staan Don, Herman en Majoor en een vijfde man wiens naam ik nooit heb onthouden. Zijn vlassige baard heeft hij afgeschoren, maar zijn groene ogen lijken dezelfde.

‘Goedendag.’

Ik zeg niks, verplaats mijn gewicht naar mijn andere been.

De man met de hoed stelt zich voor. Hij zegt zijn naam. Iets met veel r'en.

‘Ik kom voor die viool.’

In een kamer boven in huis hangen de instrumenten aan haken aan de muur als geweien in een jagershut.

‘Die viool?’ herhaalt de man.

‘De violen staan boven.’

Hij zet voorzichtig een stap langs me en dendert vervolgens de trap op. Door het kleine raam in de deur kijk ik naar buiten. Een hond trekt zijn baasje vooruit. De man met de hoed komt terug met een grote rechthoekige kist, ik hou mijn handdoek met één hand vast.

‘Maak je geen zorgen, komt goed. Don legt alles uit.’

Als de deur in het slot valt, blijf ik even staan. De hond en zijn baasje zijn niet meer te zien. Ik sjok naar boven en besluit dat de kat honger heeft. Traag steekt ze haar snoet uit naar de poezenpaté, altijd wantrouwend in het begin. De telefoon gaat.

‘Ik bel vanuit het vliegtuig. Vanuit het vliegtuig!’

Don klinkt opgewekt. Zes uur geleden verkeerde hij nog in een diep dal op een wc in Australië, nu lijkt alles anders.

‘Vanuit een vliegtuig, Mila, hoor je me?’

Ik hoor hem goed.

‘Ja. Hoor je mij ook?’ vraag ik om hem een plezier te doen.

‘Nou en of! Ik hoor je maar al te goed. Vanuit een vliegtuig. Is het geen wonder?’

‘Ja. Er kwam net iemand...’

Don onderbreekt me.

‘Ik bel door de lucht. Door de lucht.’

Ik zie mezelf door de lucht gaan op de schommel, die mijn vader onder mijn toezien oog had gemonteerd in onze achtertuin. Ik eiste dat de schommel hoger werd gehangen, zodat ik over de schutting kon kijken naar de poezentuin. Voordat de schommel er was, gluurde ik op een stapel tegels over de schutting. De buurvrouw zette elke ochtend schoteltjes vlees voor haar tuindeur, dan kwamen alle katten uit de buurt eten alsof hun rijke Oud-Zuidbaasjes ze nooit iets gaven. Als ik goed afzette kon ik precies op het hoogste punt een glimp daarvan opvangen. Het leek net één grote poes met tientallen poten. Mijn vader begreep niet waarom mij dat zo fascineerde, maar hij deed het zonder verder te vragen. Net zoals hij kokhalzend melk opklopte voor mijn moeder, en boterhammen met pindakaas smeerde voor mij.

*

De deur vliegt open, Don vult de hele deuropening. Zijn hoofd is bezweet. De drie tassen en een vioolkist die zwaar om zijn schouders hangen laat hij los en hij spreidt zijn armen. Ik doe zoals van me wordt verwacht; sta op, loop naar hem toe, laat me in zijn omhelzing vallen. Don houdt me lang vast. Zijn handen, dik en opgezwollen van een dubbel etmaal vliegtuiglucht, duwen me nog dichter tegen zich aan. Ik verdwijn in zijn omhelzing, het ruikt licht zuur, muf, iets met eten: zuurkool. Ja, Don ruikt naar zuurkool. Hij slaat zachtjes op mijn rug en trekt me dan van zich af. Dit is pas de tweede keer dat ik alleen ben met Don, eerder zag ik hem op de avonden waarop oude vrienden van mijn vader in ons

huis kwamen om te spelen. Ik geloof dat mijn moeder de stilte een van de ergste dingen vond na zijn dood. Daarom nodigde ze eens in de maand de muzikanten uit. Don kwam altijd, Herman had zich teruggetrokken op Ruigoord en Major reisde de wereld over met zijn orkest. Er schoven een zootje anderen aan die Just in hun hart hadden gesloten. De laatste jaren werd het steeds stiller.

‘Zo, wil jij iets fenomenaals proeven?’

Het geluid van een rits klinkt, ik tuur mee in de tas. Hij haalt er een langwerpige geel pak uit.

‘Deze koekjes eten ze bij de vleet. Voortreffelijk.’

Het lijkt op een dubbel kaakje met gele smurrie ertussen. Ik neem een hap. De glinsterende korrels bovenop zijn geen suiker maar zout. Eerst zuur, dan zout en dan toch zoet. Het smaakt lekker.

‘Heb je de telefoon steeds opgenomen?’

‘Ja.’

‘Wie hebben er gebeld?’ Don doelt op zijn vrouw, zoveel is zeker.

‘Jij, en...’ ik doe alsof ik nadenk, ‘verder niets bijzonders.’

‘Wat dan?’ vraagt Don, ‘wie dan?’

‘Nee, alleen jij.’

‘Goed.’

‘Er kwam wel iemand langs.’

Don pakt zijn tassen op om ze naar zijn slaapkamer te brengen.

‘Wie dan?’ zegt Don terwijl hij in de slaapkamer verdwijnt.

‘Weet ik niet.’

‘Dat weet je niet?’ met verhoogde stem.

‘Nee. Hij kwam iets halen.’

Don stapt terug de kamer in.

‘Wat?’

‘Een viool, jij zou het verder uitleggen.’

Dan stampst Don de trap op naar de violen. Het blijft stil, ik ga met mijn voeten langs de plinten, een splinter blijft steken in het zachte stukje tussen de laatste twee tenen. Bo-ven slaat Don met zijn vuist tegen de muur.

‘Mila!’

Ik schrik van mijn naam en wil meteen naar Don lopen.

‘Blijf daar.’

Don komt als een wervelwind terug de kamer in, zijn ogen gloeien.

‘Hoe zag hij eruit? Had hij een snor? Een shabby snor? Misschien wel blauwgeverfd?’

Ik zet een stap naar achteren, ik maak mensen zelden boos. Zelfs mijn moeder heb ik nooit echt kwaad gezien.

‘Die man, die man...’

Don maakt een vermorzelend gebaar met zijn handen, meestal doen mensen dat voor de grap, Don meent het.

‘De Arabier bedoel je?’ vraag ik.

‘Zag hij eruit als een Arabier?’

‘Ja, heel erg.’

‘Hoe ziet een Arabier eruit?’

‘Nou, gewoon met sjaals en een baard.’

Mijn geheugen laat me in de steek.

‘Had hij een baard?’

‘Nee, geen baard.’

‘Wel een sjaal?’